

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
ректор НТУ «ХПІ»
Євген СОКОЛ
«27» квітня 2026 р.

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
В10 «Філософія»

для вступу на навчання до аспірантури
для здобуття ступеня доктора філософії
(третій рівень вищої освіти)

освітньо-наукова програма «Філософія»

ЗМІСТ

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ	3
АНОТАЦІЯ	4
1. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ	5
2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ	8
3. ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ВСТУПНОГО ІСПИТУ	166
4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ	18

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ

Гарант освітньої-наукової програми:

Тарароєв Яків Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії – гарант програми третього рівня вищої освіти.

Члени робочої групи ОНП :

1. Городиська О.М., к.філос.н., доц., завідувачка кафедри філософії.
2. Дольська О.О., д.філос.н., проф., проф. кафедри філософії.

АНОТАЦІЯ

Програма складена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, закону України від 06 вересня 2014 року «Про вищу освіту», постанови КМ України від 23 березня 2016 року. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» та наказу Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2026 року № 373 «Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році», Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі, правил прийому до аспірантури Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» наказ № 119 ОД від 30 березня 2026 року.

Вступний іспит із спеціальності В10 «Філософія» є формою вступного випробування для осіб, які вступають на навчання до аспірантури Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» з метою здобуття ступеня доктора філософії (PhD) за відповідною освітньо-науковою програмою (ОНП).

Метою вступного іспиту є визначення рівня сформованості загальних і спеціальних компетентностей вступника за спеціальністю «Філософія», оцінювання його відповідності рівню підготовки випускників другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також встановлення достатності наявних знань і навичок для успішного навчання на третьому рівні вищої освіти та провадження науково-дослідної діяльності.

Для організації та проведення вступних випробувань створюються предметні комісії, склад яких затверджується наказом проректора з наукової роботи НТУ «ХПІ».

Результати вступного іспиту враховуються під час розрахунку конкурсного балу вступника відповідно до Правил прийому до аспірантури НТУ «ХПІ» (Додаток 6 до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» у 2026 році).

Програму вступного іспиту розраховано на вступників, які здобули освітній ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст».

1. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Організація та проведення вступного іспиту зі спеціальності В10 «Філософія» здійснюються відповідно до Положення про приймальну комісію НТУ «ХП», Положення про вступні випробування (співбесіду) Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» та Правил прийому до аспірантури НТУ «ХП» (Додаток 6 до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» у 2026 році).

Вступний іспит зі спеціальності В10 «Філософія» **проводиться очно в укриттях**, за винятком випадків, передбачених пунктом 4.5 Правил прийому до аспірантури НТУ «ХП», у **формі усного іспиту**.

Усний вступний іспит із спеціальності до аспірантури проводиться предметною комісією за екзаменаційними білетами.

У разі внесення змін до Правил вступу до аспірантури, щодо порядку проведення вступного іспиту, порядок його проведення визначатиметься відповідно до порядку зазначеному в Правилах.

Екзаменаційні білети вступного іспиту зі спеціальності В10 «Філософія» формуються з урахуванням змісту підготовки здобувачів вищої освіти рівня магістра за цією спеціальністю та затверджуються рішенням Приймальної комісії НТУ «ХП».

Вступний іспит проводиться відповідно до Розкладу вступних випробувань, який схвалюється на засіданні Приймальної комісії НТУ «ХП», затверджується ректором університету та оприлюднюється на офіційному вебсайті НТУ «ХП» не пізніше ніж за три дні до початку приймання документів. **Інформація про дату, час і місце проведення іспиту** відображається в особистому електронному кабінеті вступника.

Передекзаменаційна консультація проводиться дистанційно із обов'язковим записом з використанням засобів аудіо- та відеозапису відповідно до затвердженого розкладу членами предметної комісії.

Допуск вступників до аудиторії, у якій проводиться вступний іспит, здійснюється виключно після ідентифікації особи вступника. Для цього вступник зобов'язаний прибути до пункту тестування з документом, що посвідчує особу.

Сторонні особи без дозволу голови Приймальної комісії до приміщень, у яких проводяться вступні іспити, не допускаються.

Іспит передбачає вибір екзаменаційного білета (вступник обирає його власноруч із запропонованих), 20 хвилин на підготовку, усну відповідь на питання та оцінювання результатів.

Вступник усно відповідає на питання екзаменаційного білета. Члени предметної комісії мають право ставити уточнюючі запитання в межах екзаменаційного білету. Після завершення відповідей комісія обговорює результати та оголошує оцінку вступнику в день проведення іспиту.

Загальна тривалість проведення однієї сесії вступного іспиту не може перевищувати 3 години. У разі необхідності після перерви може бути проведено другу сесію іспиту.

Оцінювання результатів вступного іспиту здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів, після чого результати вносяться до екзаменаційної відомості.

Після завершення вступного іспиту голова предметної комісії передає заповнені та підписані екзаменаційні відомості до Приймальної комісії НТУ «ХП».

Під час проведення іспиту **забороняється:**

- користуватися мобільними телефонами, іншими гаджетами;
- використовувати паперові носії інформації (якщо інше не передбачено правилами).

У разі порушення зазначених вимог вступник відсторонюється від участі у вступних випробуваннях, про що складається відповідний Акт, у якому зазначаються причина та час відсторонення.

Вступні випробування із спеціальності фіксуються в обов'язковому порядку з використанням відеозапису не менше ніж з двох камер відеоспостереження. Відеозаписи розміщуються на офіційному сайті НТУ «ХП», а посилання на відповідні матеріали вносяться до ЄДЕБО протягом трьох робочих днів після оприлюднення результатів оцінювання вступників. Відеоматеріали зберігаються у відкритому доступі протягом одного року у вигляді активних інтернет-посилань.

У разі незгоди вступника з отриманою оцінкою (кількістю балів) він особисто подає заяву на апеляцію до приймальної комісії відділу аспірантури не пізніше наступного робочого дня після оголошення екзаменаційної оцінки. Заяви на апеляцію, подані з порушенням установлених термінів, до розгляду не приймаються. Порядок розгляду апеляцій визначено Правилами прийому до аспірантури НТУ «ХП».

Офіційні результати вступного іспиту оприлюднюються на сайті відділу аспірантури та в особистому електронному кабінеті вступника у терміни, визначені Правилами прийому до аспірантури НТУ «ХП».

Особи, які **без поважних причин**, визнаних такими за рішенням Приймальної комісії, не з'явилися на вступні випробування у визначений розкладом час, а також особи, результати яких є **нижчими за встановлений мінімальний бал**, до участі в конкурсному відборі **не допускаються**. Повторне складання вступних випробувань **не передбачається**.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. «Метафізика та онтологія»

Фундаментальні питання буття: Прояснення умов можливості впрошання про буття. Трансцендентальний хід як метод метафізики. Міф як подія утворення людини: топологія, мова та істина. **Генезис онтологічних категорій:** Походження світу, проблема єдності та дискретності. Виречення Анаксимандра як перший слід онтологічного досвіду. Число як онтологічний порядок (піфагорійці). Логос Геракліта та деантропоморфізація Парменіда. Апорії Зенона: єдність буття та актуальна безкрайність. **Класична та некласична онтологія:** Атомістична філософема пустоти. Системність світу: ідея як центр суцього Платона та категоріальний аналіз Аристотеля (сутність, форма, матерія, першодвигун, ентелехія). Співвідношення форми та матерії. **Християнська онтологія:** Кардинальні догмати як поле можливостей метафізики. Відкриття особистості. **Модерна онтологія свідомості:** Картезіанське *cogito* та ідея Бога як онтологічний симптом. Коперніканський переворот Канта: простір і час як апріорні форми. Системність гегельянського дискурсу та діалектика. Ноосферна онтологія: космізм Вернадського. Вчення про живу речовину та перехід біосфери в ноосферу. **Сучасні онтологічні проекти:** Проблема фундаментальної онтології Гайдеггера. Герменевтика як онтологія (мова як середовище досвіду буття). Філософія як мислення меж.

Рекомендована література до теми 1:

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с.

2. Гусєв В.І. Метафізика: проблеми, принципи, поняття. Лекційний курс. К.: Каравела, 2023. 332 с.

3. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія / Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. За ред. Г.І. Волинки. Навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 464 с.

4. Городиська О. М. Філософія європейського Середньовіччя: текст лекції з курсу «Філософія»: для студентів усіх форм навчання, а також з курсу «Базові

концепції в історії філософської думки» для аспірантів спец. «В10–Філософія» / уклад.: Городиська О. М., Дишкант Т. М. Харків: НТУ «ХПІ», 2025. 70 с.

5. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 114 с.

6. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 520 с.

7. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

Тема 2. «Гносеологія та епістемологія»

Структура пізнавального процесу: Суб'єкт-об'єктні відносини та пізнавальні стратегії. Гносеологічний оптимізм проти агностицизму. Роль нераціональних форм пізнання (інтуїція, творчість). **Методологія та типи знання:** Рівні пізнання (чуттєве, раціональне, теоретичне). Еволюція емпіризму та раціоналізму. Праксеологічні теорії та діалектичний матеріалізм (практика як критерій). **Проблема істини:** Класична концепція (відповідність) та некласичні моделі (конвенціональна, когерентна, прагматична, онтолого-герменевтична). Проблема демаркації, верифікація та фальсифікація. **Теорія розвитку та картина світу:** Принципи діалектики (загальний зв'язок, розвиток). Синергетика: самоорганізація, нелінійність, імовірнісний детермінізм. Глобальний еволюціонізм та антропний принцип.

Рекомендована література до теми 2:

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с.

2. Філософські проблеми сучасно наукового пізнання: підручник для студентів-магістрів усіх спеціальностей і форм навчання. / Я.В. Тарароєв; О.О. Дольська; Т.М. Дишкант та ін. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 550 с.

3. Гносеологія та епістемологія: Навчальний посібник / В. Петрушенко. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 209 с.

4. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 114 с.

5. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 520 с.

6. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

7. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія / Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. За ред. Г.І. Волинки. Навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 464 с.

Тема 3. «Філософська антропологія»

Образ людини в інтелектуальній культурі: Космоцентризм, теоцентризм, антропоцентризм. Специфіка розуміння людини у Новий час (механіцизм) та європейському ірраціоналізмі. **Природа та сутність людини:** Антропосоціогенез: дуальність біологічного та соціального. Сфери реального (вітального) та ідеального (духовного) за М. Шелером. Поняття «сродної праці» Г. Сковороди. **Екзистенційні виміри людського буття:** Свобода та відповідальність як атрибути людини. Внутрішня свобода волі та зовнішня свобода дії. Проблема самотності, сенсу життя та смерті. **Сучасна антропологічна ситуація:** Нове розуміння людини у психоаналізі (ірраціональне «Воно»). Гуманізм проти трансгуманізму. Людина в умовах Постмодерну.

Рекомендована література до теми 3:

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с.

2. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. 5-е видання, виправлене і доповнене. К.: КНТ, 2023. 405 с.

3. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016. 396 с.

4. Городиська О. М. Філософія європейського Середньовіччя: текст лекції з курсу «Філософія»: для студентів усіх форм навчання, а також з курсу «Базові концепції в історії філософської думки» для аспірантів спец. «В10–Філософія» / уклад.: Городиська О. М., Дишкант Т. М. Харків: НТУ «ХП», 2025. 70 с.

5. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 114 с.

6. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. 192 с.

7. Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с.

8. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 520 с.

9. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ: КВЦ, 2020. 274 с.

10. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія / Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. За ред. Г.І. Волинки. Навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 464 с.

Тема 4. «Соціальна філософія»

Теорії суспільного розвитку: Генезис суспільства; співвідношення матеріального та духовного. Формаційний підхід (Маркс) та цивілізаційні концепції (Тойнбі, Шпенглер). Моделі інформаційного суспільства (Белл,

Тоффлер, Каку). Постіндустріальні та інформаційні концепції. **Структура суспільного цілого:** Сфери життєдіяльності. Соціальна диференціація та сучасні моделі стратифікації (Дарендорф, Бурдйо). Політична система, держава та громадянське суспільство. **Техніка та глобалізація:** Глобалізація як об'єктивний процес. Двозначність техніки (технофілія vs технофобія). Техносфера як глобальне середовище. Футурологічні дослідження та стратегії виживання людства.

Рекомендована література до теми 4:

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с.

2. Дольська О.О. Філософія сучасного суспільства : навч.-метод. Посібник. Харків: НТУ «ХП», 2012. 180 с.

3. Дольська О.О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. 192 с.

4. Городиська О. М. Філософія європейського Середньовіччя: текст лекції з курсу «Філософія»: для студентів усіх форм навчання, а також з курсу «Базові концепції в історії філософської думки» для аспірантів спец. «В10–Філософія» / уклад.: Городиська О. М., Дишкант Т. М. Харків: НТУ «ХП», 2025. 70 с.

5. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 114 с.

6. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 520 с.

7. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

8. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016. 396 с.

9. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія / Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. За ред. Г.І. Волинки. Навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 464 с.

Тема 5. «Філософія культури»

Культура як предмет рефлексії: Феномен культури як предмет філософського аналізу. Співвідношення культури та цивілізації. Аксиологічний (ціннісний) та структуралістський підходи. Культура як «друга природа». **Ігрові та історичні концепції:** «Ідея гри» Й. Гейзінги як основа культури. Критика історичного розуму В. Дільтея. Феномен повсякденності. **Етичні виміри культури:** Концепція людини як моральної істоти (Сократ). Категоричний імператив І. Канта як гуманістична позиція та вищий закон моралі. Свобода як передумова морального вчинку. Свобода волі та відповідальність (Аквінський, Паскаль, Сартр). **Переоцінка цінностей:** Критика ніцшеанством традиційного «гуманізму» та моралі. Воля до влади та етика «надлюдини». Гуманізм у глобальному контексті: трансформація гуманістичних цінностей у ХХ–ХХІ ст. Проблема «сродної праці» Г. Сковороди як етичне підґрунтя культури. Конфлікт цінностей у період глобальних криз та технізації світу.

Рекомендована література до теми 5:

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с.

2. Дольська О.О. Філософія сучасного суспільства : навч.-метод. Посібник. Харків: НТУ «ХП», 2012. 180 с.

3. Філософські проблеми сучасно наукового пізнання: підручник для студентів-магістрів усіх спеціальностей і форм навчання. / Я.В. Тарароєв; О.О. Дольська; Т.М. Дишкант та ін. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2023. 550 с.

4. Дольська О.О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. 192 с.

5. Шабанова Ю.О. Філософія культури: підручник / Ю.О. Шабанова. Дніпро: ЛПРА, 2019. 240 с.

6. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 114 с.

7. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 520 с.

8. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

9. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016. 396 с.

10. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія / Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. За ред. Г.І. Волинки. Навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 464 с.

Тема 6. «Філософія науки»

Наука як соціокультурний феномен: Предмет філософії науки. Сциєнтизм та антисциєнтизм. Соціальні та етичні наслідки науково-технічного прогресу. Когнітивні та соціальні цінності науки. **Динаміка наукового знання:** Кумулятивні та некумулятивні моделі. Поняття парадигми (Т. Кун) та наукового співтовариства. Концепція дослідницьких програм (І. Лакатос). **Методологія досліджень:** Алгоритм науково-дослідного процесу. Емпірична перевірка та форми відображення результатів. Методологічний плюралізм у сучасній науці.

Рекомендована література до теми 6:

1. Філософські проблеми сучасно наукового пізнання: підручник для студентів-магістрів усіх спеціальностей і форм навчання / Я.В. Тарароєв; О.О. Дольська; Т.М. Дишкант та ін. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2023. 550 с.

2. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І., Дубініна В.О. Філософія освіти і науки: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін. Слов`янськ, 2019. 365 с.

3. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 114 с.

4. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 520 с.

5. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

6. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія / Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. За ред. Г.І. Волинки. Навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 464 с.

7. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с.

3. ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Перші філософські концепції: походження світу, буття, розвиток, єдність та дискретність світу. Число як початок.
2. Античний атомізм. Зародження логіки, ідеї софістів.
3. Критична думка Сократа, концепція людини як моральної істоти.
4. Вчення Платона про ідеї, поява системного уявлення про світ.
5. Створення Аристотелем першої системи наук, вчення про логіку та проблема пізнання світу.
6. Особливості рефлексії буття та людини у середньовічній філософії, її основні принципи.
7. Вчення Августина про людину, душу й тіло; августинівські концепції теодицеї, часу та держави.
8. Схоластика, її специфіка та ідеї. Розвиток логіки в схоластиці.
9. Проблема свободи волі людини та принцип єдності людини у філософії Томи Аквінського.
10. Гуманізм Ренесансу. «Про достоїнство людини». Філософські та наукові ідеї доби Відродження.
11. Соціально-політичні ідеї Відродження. Утопізм.
12. Модерний емпіризм, проблема пізнання, матеріалістичне уявлення про світ. Еволюція емпіризму.
13. Модерний раціоналізм, правила методу та метод сумніву Декарта. Матеріалізм та етика Спінози. Філософія Лейбніца; особистісний вимір буття.
14. Філософія доби Просвітництва та формування цивілізації Модерну: концепції природних прав людини, загальної освіти, суспільно-політичного прогресу, всемогутності розуму, підкорення та перебудови світу.
15. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках; людина як машина. Атеїзм.
16. Основні риси української філософської думки. Концепція людини та «сродної праці» у філософії Г.С. Сковороди.
17. Критична філософія І. Канта, синтез емпіризму та раціоналізму. Агностицизм.
18. Категоричний імператив як гуманістична позиція, концепція свободи в Канта.

19. Філософія Г. Гегеля, тотожність мислення і буття. Діалектика Гегеля: принципи, закони, категорії.
20. Криза раціоналістичного погляду на світобудову, перші концепції некласичної філософії.
21. Критика західної цивілізації, її „гуманізму”, ідея волі до влади та поняття надлюдини у філософії Ф. Ніцше.
22. Матеріалістичне трактування історичного процесу. Діалектико-матеріалістична ідея практики в теорії пізнання Маркса і Енгельса.
23. Сцієнтичний напрямок у філософії: позитивізм О. Конта, емпіріокритицизм.
24. Нове розуміння людини у психоаналітичній філософії З. Фрейда, обґрунтування ірраціонального характеру індивідуального буття людини.
25. Космізм В. Вернадського. Вчення Вернадського про феномени життя космосу, людства та ноосфери.
26. Криза модерної цивілізації у ХХ–ХХІ ст.ст. Постмодерн.
27. Знання про людину у філософській антропології та екзистенціалізмі: відкритість світу, свобода, відповідальність, життя та смерть, сенс життя.
28. Методологія та логіка розвитку науки у неопозитивізмі та постпозитивізмі.
29. Соціально-філософські концепції ХХ–ХХІ ст.ст.
30. Проблема взаємодії природи та техніки. Техніка в умовах глобалізації.

4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Екзаменаційний білет складається з двох питань з однаковим рівнем складності за вищезазначеними темами з переліку наведеного у розділі 3.

Нижче наведено структуру екзаменаційного білета.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Вступний іспит зі спеціальності В10 – «Філософія»

Білет № 5

1. Створення Аристотелем першої системи наук, вчення про логіку та проблема пізнання світу.

2. Криза раціоналістичного погляду на світобудову, перші концепції некласичної філософії.

Предметна комісія колегіально оцінює відповідь вступника на кожне питання білету за 200-бальною шкалою (максимальна кількість – 200 балів, мінімальна кількість – 100 балів). У разі відсутності відповіді або надання неправильної відповіді на питання результат оцінювання цього питання визначається як «незадовільно» та дорівнює нулю балів. При оцінці знань за основу слід брати повноту і правильність відповіді.

Основні критерії оцінювання відповіді вступника на питання наведено у таблиці 1.

Загальна оцінка за вступний іспит визначається як середнє арифметичне балів, отриманих вступником за всі питання екзаменаційного білета (якщо середній бал має дробове значення, його округлюють у бік збільшення до цілого числа). Предметна комісія встановлює загальний результат за шкалою 100–200 балів або ухвалює рішення про негативний результат вступного випробування («незадовільно»).

Вступники, які за результатами вступного іспиту отримали менше 100 балів, вважаються такими, що не склали вступне випробування, та не допускаються до подальшої участі в конкурсному відборі.

Таблиця 1 – Критерії оцінювання кожного окремого питання білету

Оцінка за 100-200 бальною шкалою	Характеристика відповіді
165-200	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - досконало володіє теоретичним навчальним матеріалом для ґрунтовної відповіді на поставлені питання; - глибоко і повно оволодів понятійним апаратом, вільно та аргументовано висловлює власні думки; - демонструє культуру спеціальної мови і використовує сучасну технологічну термінологію, цілісно, системно, у логічній послідовності дає відповідь на поставлені запитання; - творчо використовує знання для розв'язання практичних завдань.
135-164	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє теоретичним навчальним матеріалом для відповіді на поставлені питання; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій; наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень; - грамотно викладає відповідь, але зміст і форма відповіді мають окремі неточності, припускає 2-3 непринципові помилки, які вміє виправити, добираючи при цьому аргументи для підтвердження певних дій.
100-134	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - частково володіє навчальним матеріалом, здатний логічно відтворити значну його частину; - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, але викладає його неповно, непослідовно, припускається неточностей у визначеннях понять, у застосуванні знань для вирішення практичних задач, не вміє доказово обґрунтувати свої думки; - завдання виконує, але припускає методологічні помилки.
Незадовільно	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має розрізнені безсистемні знання; - володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його безладно, уривчастими реченнями; - припускає помилки у визначенні термінів, які приводять до викривлення їх змісту; - припускає принципові помилки при вирішенні практичних завдань; - не відповідає (або дає неповні, неправильні відповіді) на основні та додаткові питання.

Гарант ОНП

зі спеціальності В10 «Філософія»

Яків ТАРАРОЄВ

Затверджено на засіданні кафедри філософії від «16» квітня 2026 р.,
протокол № 13.

Завідувачка кафедри філософії

Ольга ГОРОДИСЬКА

Затверджено на засіданні інституту ННІ СГТ від «21» квітня 2026 р.,
протокол № 3.

Директор ННІ СГТ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАУКОВО-ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
вул. Гоголя, 15
79071 Львів, Україна
тел. 020711 00

Андрій КІПЕНСЬКИЙ

Завідувач аспірантури НТУ «ХПІ»

Віктор ШАЙДА

Відповідальний секретар Центральної

приймальної комісії НТУ «ХПІ»

Сергій ВИРОВЕЦЬ